

KULTURSTI **KRISTIANSAND**

**FRA ODDERØYA TIL
DEN OMVENDTE BÅD**

MIDT-AGDER FRILUFTSRÅD

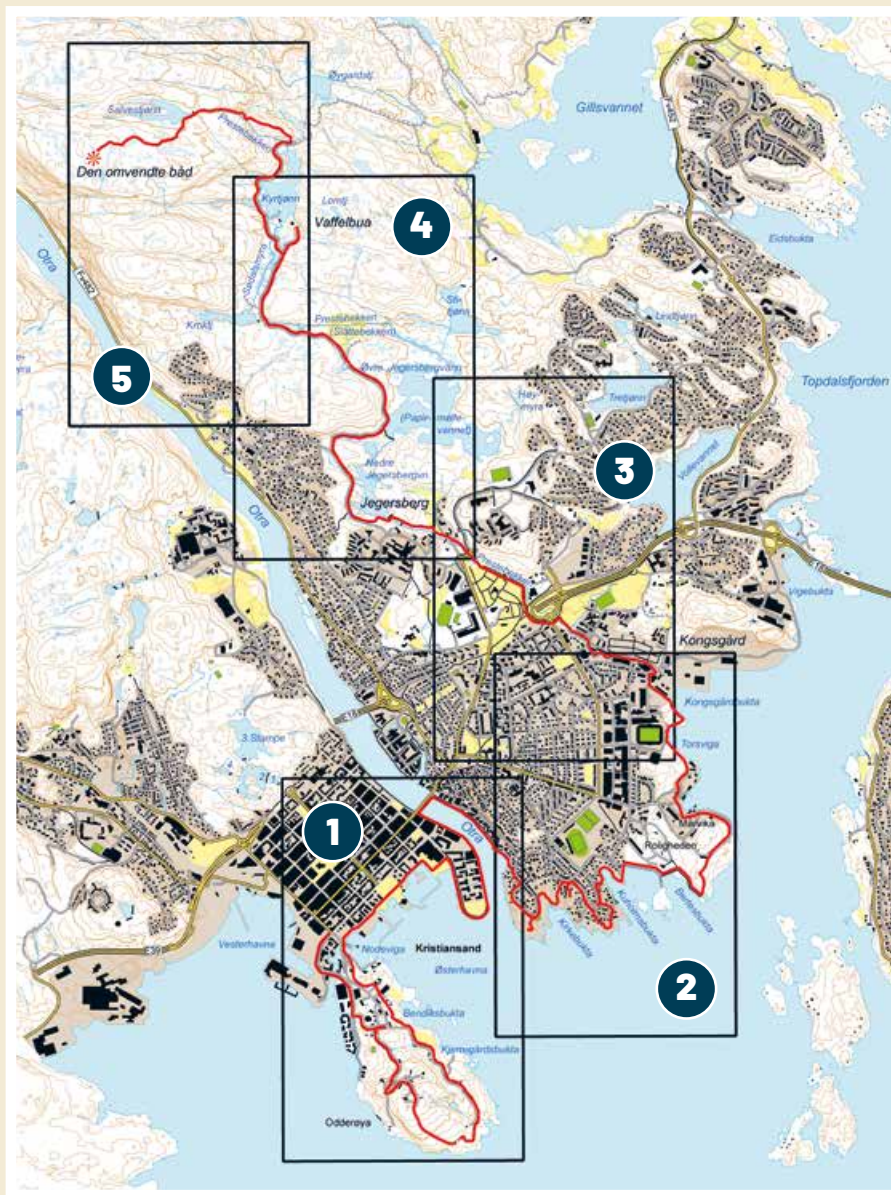
VELKOMMEN PÅ TUR LANGS KYST OG HEI

2025 er Friluftslivets år. Dette er en markering over hele landet for å invitere alle deler av befolkningen til å delta i friluftsliv. Hovedmålet er å skape begeistring for et naturvennlig friluftsliv og senke terskelen for å delta.

Friluftsliv er en viktig del av den norske folkesjelen og vår identitet. Kristiansand har mange flotte turområder. Nylig har Parkvesenet i kommunen opparbeidet turveier nær sentrum og merket deler av Kyststien. Likevel er det ikke alle som vet om mulighetene, eller opplever at de har tilgang til dem. Med dette heftet ønsker vi å gjøre det litt enklere og mer spennende å utforske byens nære omgivelser. De fleste vil nok ikke gå hele turen, men heller velge noen delstrekninger. Her er det bare å velge det som passer. Det er bare deler av Kulturstien som er merket.

Å være fysisk aktiv i naturen og nærmiljøet er den aktiviteten nordmenn sier de helst vil gjøre mer av. Vi håper dette heftet kan bidra til det, og samtidig formidle litt kulturhistorie om noen spennende lokaliteter langs denne bynære Kulturstien. **God tur!**

Utgitt av Midt-Agder Friluftsråd, 2025

Tekst: Tom Egerhei / Kart: Stein Coward, utsnitt av IK Gimletrolls turkart Skråstadheia (2023)

Foto: Olav Breen (forside), Inger Løvø Syvertsen (bakside), Alan Williams/Kunstsilø, Lars Verket og Stein Coward

KILDEN OG KUNSTSILO

1. Odderøya

Odderøya var siden 1660-tallet viktig for forsvaret av Kristiansand. Forsvaret avviklet sin virksomhet her på slutten av 1990-tallet. Siden den tid har Odderøya vært et yndet turområde. På søndager kan turfolket få kjøpt kaffe og litt å bite i på kafeen helt sør på Odderøya.

2. Kilden, Kunstsilo og Knuden

På nordvestsiden av Odderøya ligger flere av de mest spennende kultur-institusjonene på Sørlandet. Her ligger Kilden teater og konserthus som blant annet rommer Kristiansand Symfoniorkester, Kilden Teater og Kilden Opera. Ved siden av Kilden ligger Kunstsilo. Det er en prisbelønnet, tidligere kornsilo fra 1935 som er bygget om til kunstmuseum. Like bak Kilden ligger Knuden som er Kristiansands kommunale kulturskole for barn og ungdom.

3. Fiskebrygga

Gravanekanalen skiller Odderøya fra fastlandet (bysiden). Det går flere broer over kanalen. Like ved Gravanekanalen, på bysiden, ligger Fiskebrygga. Her er det fiskeutslag og en rekke serveringssteder. Om sommeren arrangeres det konserter her.

FISKEBRYGGA

6. Bystranda og Tangen

Kristiansand har sin egen bystrand. Her er det opparbeidet sandstrand med sittegrupper. Stranda er langgrunn og familievennlig. Bystranda har egen baderampe. Ved bystranda ligger også badelandet Aquarama med innendørs og utendørs bassenger. Kulturstien går videre gjennom parkområdet Tangen og langs vestsiden av Otra opp mot Lundsbroa.

7. Rådhuscafeen

Når du har kommet over Lundsbroa, møter du Rådhuscafeen ved østenden av broa. Kafeen har sitt navn etter Oddernes rådhus som hadde tilhold i det flotte bygget. I dag er dette en hyggelig kafé med uteservering.

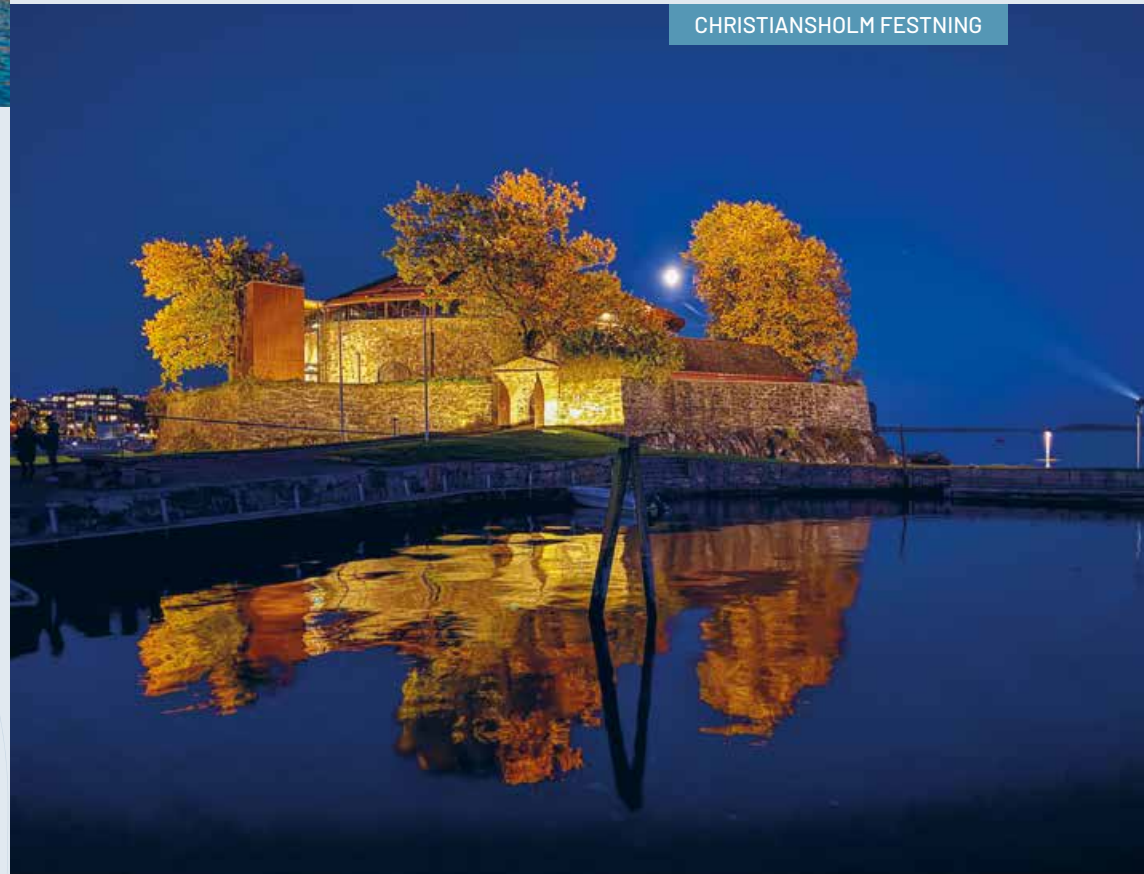
4. Nodeviga

I Nodeviga, på nordøstsiden av Odderøya, ligger Odderøya museumshavn. Dette er en del av Vest-Agder-museet. Her kan du lære mer om den omfattende plastbåtindustrien på Sørlandet. I Nodeviga planlegges et nytt formidlingsbygg for Vest-Agder-museet som blant annet skal inneholde en båthall og samlinger knyttet til den maritime historien på Sørlandet.

5. Christiansholm festning

Christian IV grunnla Kristiansand i 1641. Kongen mente det var behov for en ny festning for å beskytte byen. Festningen var ferdig i 1672. Det er bare løst skudd fra festningen én gang. Det var mot engelskmennene under Napoleonskrigene i 1807. Vi anbefaler en tur innom festningen på vandreturen langs Strandpromenaden.

CHRISTIANSOLM FESTNING

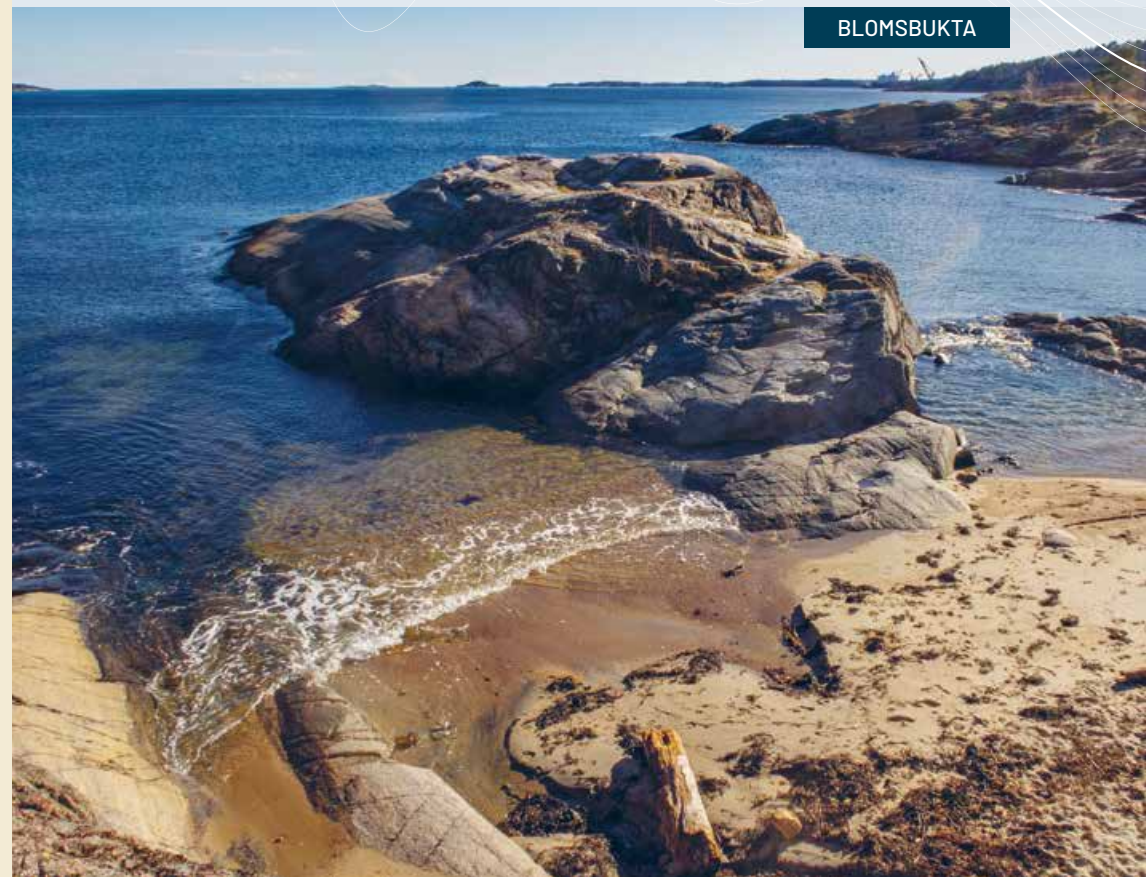

1. Galgebergtangen

Strandsonen rundt Galgebergtangen er sikret som friområde. Her er det også fine badestrender i Kirkebukta og Blomsbukta. Galgebergtangen har sitt navn etter de triste hendelsene som en gang fant sted her. Her sto galgen hvor de uheldige ble henrettet. På Galgebergtangen finnes det rester etter anlegg tyskerne etablerte under andre verdenskrig.

2. Blomsbukta

Blomsbukta er et fint, barnevennlig strandområde med sandstrand. Området er sikret som friområde og har eget toalettanlegg som er åpent i sommersesongen.

BLOMSBUKTA

3. Trollkjerringheia

På toppen av Trollkjerringheia er det flott utsikt. Det går merket sti fra Kuholmsveien opp til toppen. Det foregikk omfattende hekseprosesser i Kristiansand på 1600-tallet. Flere «trollkjerringer» ble henrettet. Noen av disse stakkars kvinnene havnet etter sagnet på bålet på toppen av Trollkjerringheia.

4. Friluftsområder på Kuholmen

Strandområdene langs sjøen på sørsiden av Kuholmen er offentlig friluftsområde. Det er atkomst til dette flotte området fra Kuholmsveien ved nr. 123 A. Atkomsten er merket med skilt.

TROLLKJERRINGHEIA

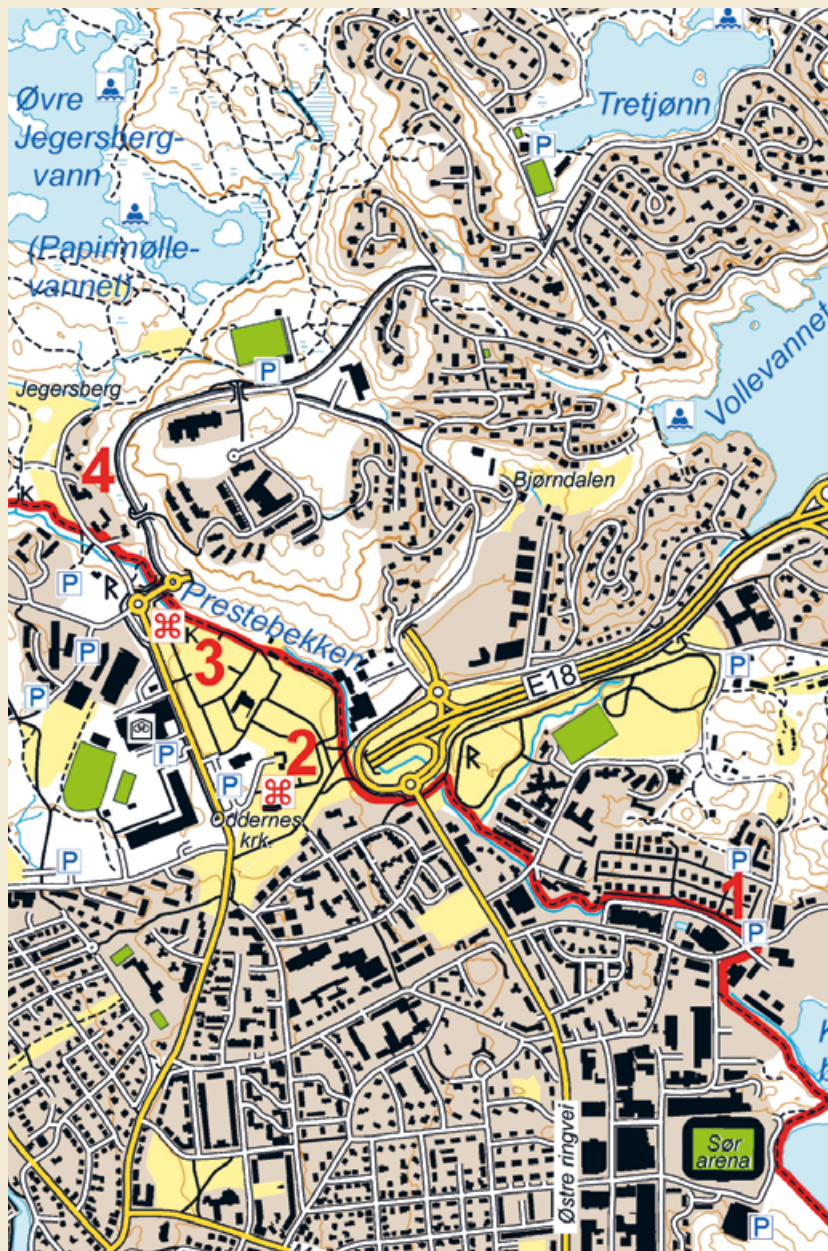
BERTESBUKTA

5. Roligheden camping og Bertesbukta

Når du har vandret på den merkede Kyststien forbi Kuholmsbukta og langs båthavnen i Kuvika, kommer du inn på Roligheden camping. Like ved campingplassen ligger Bertesbukta. Dette er et offentlig friområde med sandstrender, badebrygger, stupetårn og fine svaberg.

6. Gleodden og Marvika

Fra Bertesbukta går Kyststien over toppen av Gleodden til Marvika. Her er det mange kulturminner etter tidligere forsvarsanlegg. Kongens verft ble i 1897 flyttet fra sentrum til Marvika. Her skulle det være havn for mindre krigsfartøyer og marinefartøyer. På toppen av Gleodden ligger restene etter befestningene. Marvika orlogsstasjon ble nedlagt i 2002.

PRESTEBEKKEN

1. Prestebekken

Fra Kongsgårdbukta følger Kulturstien Prestebekken nordvestover mot Oddernes kirke. Prestebekken har sine kilder i områdene nord og vest for Salvestjønn i Skråstadheia og munner ut i sjøen i Kongsgårdbukta. Hele bekkeløpet er 7-8 kilometer. Vannkraften i Prestebekken ble tidligere utnyttet til drift av møller allerede før Kristiansand ble grunnlagt. Bekken er lukket på en strekning mellom Ægirs vei og Kongsgård allé 53. Her ble det anlagt en dam som var knyttet til Kongsgård Garveri på begynnelsen av 1800-tallet. Den tidligere kongsgården fra 1736 lå i nærheten av garveriet.

Det går opparbeidet sti langs Prestebekken opp mot E 18. Her må du følge gang/sykkelvei over E 18 og inn på kirkegården. Herfra kan du fortsette på stien langs bekken opp mot Jegersberg gård.

ODDERNES KIRKE

2. Oddernes kirke

Etter å ha krysset E 18, kommer du inn på Oddernes kirkegård. Oddernes kirke er den eldste bygningen i Kristiansand. Den første kirken på dette stedet kan være oppført av Øyvind, gudsønn til Olav den hellige. Det blir antatt at midt-partiet i kirken er Øyvinds verk og stammer fra midten av det 11. århundre. En runestein som opprinnelig sto på kirkegården, forteller at området har vært sentralt for lokalsamfunnet langt tilbake i tid. Det er antatt at det lå en kongsgård på Oddernes før år 800.

3. Minnesmerke for russiske krigsfanger

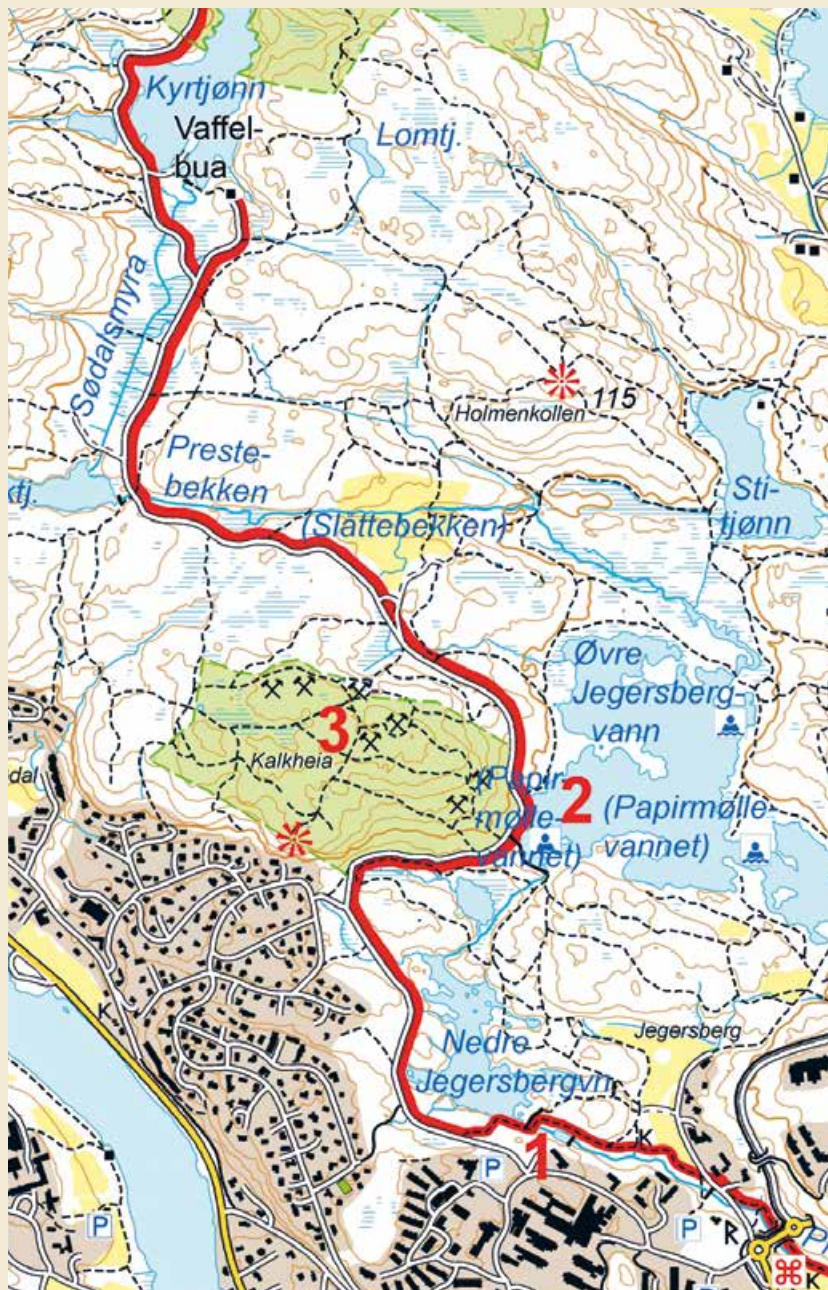
I den nordlige delen av kirkegården var det under siste verdenskrig en leir for sovjetrussiske krigsfanger. I 1996 ble det avduket et russisk-ortodokst kors med minneplate med russisk tekst. Korset er satt opp til minne om de lidelser som sovjetrussiske krigsfanger i Norge ble utsatt for. Det ble gravlagt mer enn 15 000 sovjetrussiske soldater i Norge under siste verdenskrig. Du må ta en liten avstikker fra stien for å komme opp til dette minnesmerket. Tilbake på Kulturstien går du forbi en vakker skulptur i minnelunden på kirkegården. Det er kunstneren Lise Amundsen som har utformet denne.

4. Jegersberg gård

Når du har gått en liten strekning langs Prestebekken, tar du til høyre på hovedveien. Legg merke til steinbroa over hovedveien. Dette var den gamle Postveien mellom Oslo og Kristiansand som var i bruk fra 1804 til ca. 1870. På høyre side av veien ser du Jegersberg gård. Det store innhuset ble oppført omkring 1810. Byggherre var handelsmann, industriherre og kaptein Nils Winther Luth Jæger (1772-1840). Jæger kjøpte litt jord av prestegården i Oddernes og mye utmark fra Sødal. Han dyrket opp arealer og bygde industrivirksomhet basert på vannkraften i Prestebekken. Jæger etablerte både papirmølle og kornmøller, men investerte nok litt mer enn driften kunne forsvare. Han gikk konkurs og måtte forlate gården i 1822. Hans navn er fortsatt knyttet til det flotte turområdet her. Staten overtok herregården. Det store innhuset ble drevet som barnehjem fra 1916 til omkring 1952. I dag er Jegersberg gård rehabiliterings- og kompetansesenter for rusavhengige. Senteret ble etablert etter initiativ fra Kristiansand kommune i 2007.

JEGERSBERG GÅRD

DAM VED NEDRE JEGERSBERGVANN

1. Damanlegg i Prestebekken

Ved Jegersberg gård forlater du bilveien og følger turstien langs Prestebekken. Prestegården hadde fra tidlig på 1600-tallet kvern i bekken. Her er det fortsatt rester etter gamle damanlegg. De var knyttet til noen av de første industrivirksomhetene i Kristiansand som ble etablert av Nils Winther Luth Jæger tidlig på 1800-tallet. Nederst ligger dammen ved Nedre mølle. Over restene av dette damstedet går det turvei til Universitetet. Litt oppstrøms ser du restene etter Bagerstemmen. Under denne dammen lå Mellomste mølle hvor det i sin tid sto en stor trebygning tvers over bekken. Lenger oppstrøms kommer du til den store dammen mot utløpet av Nedre Jegersbergvann. Her lå Øvre mølle. Et par møllesteiner under dammen vitner om virksomheten.

2. Øvre Jegersbergvann (Papirmølle vannet)

Turen fortsetter over dammen mot utløpet av Nedre Jegersbergvann og kommer opp på den asfalterte veien, som tidligere ble kalt «militærveien». Den kan du følge videre mot Øvre Jegersbergvann (Papirmølle vannet). Dette vannet ble tidligere kalt «Sødalsvannet». Bøndene på Sødal hadde

ØVRE JEGERSBERGVANN

sine kverner her helt tilbake til 1610, og det var allerede på denne tiden antakelig en enkel dam hvor Svendsstemmen ligger i dag. Det var den tidligere omtalte Nils Winther Luth Jæger som ca. 1810 kjøpte vannrettighetene i vassdraget og anla Svendsstemmen. I ca. 1813 bygde han en papirfabrikk under dammen. Råvarene var gamle filler og kluter. Du kan fortsatt se ruinene etter bygningene nedover langs bekken. Sødalsvannet ble nå hetende Møllelevannet, eller Papirmøllelevannet. Dammen mot utløpet av Øvre Jegersbergvann ble rehabilitert i 2019.

På vestsiden av dammen er det opparbeidet en fin badeplass med barnevennlig sandstrand. Her kan du ta en liten dukkert på veien videre inn mot Vaffelbua. Det er toalett ved badeplassen.

3. Kalkheia landskapsvernområde

Fra Øvre Jegersbergvann fortsetter du langs kjøreveien mot Kyrstjønn og Vaffelbua. På vestsiden av veien ligger Kalkheia landskapsvernområde. Området er 215 dekar og ble vernet i 1984. Formålet med vernet er å bevare et område med mange, gamle brudd i kalkspatmarmor. Berggrunnen i Kalkheia er særegen med mye kalkspat (en form for marmor). Vegetasjonen i området domineres av kalkfuruskog. Dette er den eneste forekomsten av denne skogstypen på Sørlandet. I verneområdet finnes flere kalkkrevende plantearter som blåveis, breiflangre og villvin. I 1826 ble det startet gruvedrift i området. Kalken ble fraktet ned til Sødal hvor den ble brent i en kalkovn. Denne ovnen står her fortsatt. Kalken ble brukt som mørtel for muring. Etter bybrannen i Kristiansand i 1892, var det stor etterspørsel etter bygningskalk. Driften på Sødal kalkverk ble avviklet i 1915. Da hadde sement overtatt mye av markedet.

LANGGRUVA I KALKHEIA

1. Sødalsmyra

Fortsett langs veien mot Vaffelbua. Etter å ha passert Kroktjønn på vestsiden av veien kommer du til Sødalsmyra. Husene som sto her, ble revet i 1980-årene. Det var kaperreder Bernt Holm som ryddet og dyrket opp denne plassen omkring 1815. Han eide fra før Gimle gård. Staten kjøpte Sødalsmyra i 1889. Fram til 2009 var dette øvingsområde for Forsvaret.

2. Vaffelbua

Når du går videre innover Sødalsmyra, kan du ta en avstikker mot høyre opp til Vaffelbua. Den flotte bygningen ble oppført av Midt-Agder Friluftsråd i 2019 på stedet som tidligere var standplass for skyting på 300 meters bane. Vaffelbua er åpen for publikum hver søndag. Her kan du få kjøpt vafler og kaffe. I sommersesongen har Midt-Agder Friluftsråd en rekke friluftslivsaktiviteter for barn og unge her.

DEN OMVENDTE BÅD

3. Kyrstjønn

Kyrstjønn ligger i nordenden av Sødalsmyra like ved Vaffelbua. Her lå tidligere mange av Forsvarets skytebaner. Forsvaret fikk kjøpt eiendommer her for å kunne anlegge skytebaner i 1889. I stikrysset i nordenden av Kyrstjønn er det skilt som viser merket tursti opp til Salvestjønn og Den omvendte båd.

4. Skråstadheia naturreservat

Når du starter på stien mot Salvestjønn, kommer du inn i Skråstadheia naturreservat. Verneområdet dekker et areal på nesten 10 000 dekar. Formålet med vernet er å bevare et stort skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området har et variert skogsbilde med gammel, frodig furuskog, overgangssoner med edellauvskog, rene edellauvskogsområder (ask, alm, bøk, lind, hassel, eik) og områder med innslag av naturlig gran.

5. Salvestjønn

Følg turstien videre mot Salvestjønn. Bekken fra Salvestjønn rant tidligere ned til Øygardstjønn og Gillsvannet. Omkring 1810 ledet Nils Winther Luth Jæger vannet fra Salvestjønn i en kunstig kanal over til Kyrstjønn for å øke vannføringen i Prestebekken. Kanalen er godt synlig langs turstien.

6. Den omvendte båd

Fra Salvestjønn går det en merket tursti på sørsiden av vannet opp til Den omvendte båd. Her er du på byens tak 234 meter over havet. Herfra er det flott utsikt. Du kan se Odderøya hvor Kulturstien starter. Den omvendte båd har form som en hvelvet båt og er et flott eksempel på et rundsvalp som er formet av isens krefter.

GOD TUR!

**Finn din
friluftsglede her!**

Finn «Kultursti Kristiansand»
i **Stikk UT! appen** og følg det
digitale sporet. Her finner du også
en rekke andre flotte turmål i
regionen.

MIDT-AGDER FRILUFTSRÅD

Vestre Strandgate 22, Kristiansand

Tlf. 95 85 11 11

post@midt-agderfriluft.no

www.midtagderfriluft.no